

the conclusion about absence of the systematic approach in the area of the legal regulation of a considered category of principles, is formulated. The conducted research has allowed to make a conclusion about internal discrepancy within the international legal regulation in considered area and to specify the certain lacks in the system of the international treaties that stipulate the principles under review. From point of view of the investigated principles, systematization the attention to such technical-legal method as their classification is paid in the article, and criteria of the classification are offered.

Key words: principles of the International law, legal regulation, applying of modern medical technologies, right to health care, biomedicine.

УДК 347.78 (438)

E. Jasiuk

Przedmiot i podmiot prawa autorskiego w Polsce: zagadnienia ogólne

Przedmiotem niniejszego opracowania jest przedstawienie zagadnień które odnoszą się do przedmiotu i podmiotu prawa autorskiego w Polsce. Analizie zostały poddane właściwe przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994.

Słowa kluczowe: prawo autorskie, przedmiot, podmiot

Problematyka ochrony praw autorskich w Polsce [1] jest problematyką bardzo rozległą. Niniejsze opracowanie ma na celu jedynie jej zarysowanie, ale nie jej wyczerpanie. Autor ma na celu przedstawienie zagadnienia przedmiotu i podmiotu prawa autorskiego w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem problemów związanych z interpretacją pojęć zarysowanych w tytule.

W Polsce podstawowym źródłem prawa autorskiego jest: ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r. [2]. Podkreślić należy, iż przepisy ustawy stosuje się do utworów:

1) których twórca lub współtwórca jest obywatelem polskim lub 2) których twórca jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, lub 3) które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie na tym terytorium i za granicą, lub 4) które zostały opublikowane po raz pierwszy w języku polskim, lub 5) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Ustawa ta stanowi, iż przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia [3]. Omawiana ustawa za przedmiot zdefiniowany powyżej uznaje utwór [4]. Zawiera także katalog otwarty utworów i stanowi, iż: «(...) w szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory: 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe); 2) plastyczne; 3) fotograficzne; 4) lutnicze; 5) wzornictwa przemysłowego; 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne; 7) muzyczne i słowno-muzyczne; 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne; 9) audiowizualne (w tym filmowe)» [5].

W Polsce ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

Zasadą jest iż utwór [6] jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną. Natomiast ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności. Stworzenie definicji utworu nastęrcza nie lada problem, niezależnie od tego, w jakim nurcie (kontynentalnym, anglosaskim) występuje prawo autorskie. Problem wynika z niematerialnego charakteru utworu, który trudniej wyodrębnić jako samodzielny przedmiot obrotu, aniżeli np. rzecz, stanowiącą punkt odniesienia dla prawa własności. Stosunki krzyżowania i przenikania się różnych cech w poszczególnych dobrach niematerialnych, są sprawą typową na obszarze całej własności intelektualnej i to rodzi wiele problemów [7]. Zasadniczo występują trudności związane z interpretacją pojęć użytych w omawianej

ustawie. Pojęcie «działalność twórcza» prowadzi nas do wniosku, iż mamy do czynienia z przedmiotem prawa autorskiego za który uznaje się tylko rezultat (przejaw) takiego działania, który powinien przynajmniej w minimalnym stopniu różnić się od innych rezultatów takiego samego działania, a zatem, posiadać cechę nowości, której stopień nie ma znaczenia, na co przede wszystkim wskazuje użycie słowa «każdy». Pojęcie «twórczość», może z kolei wyrażać zarówno sam proces tworzenia, jak też jego wyniki, tworzenie określonego bytu niematerialnego ustalonego w jakikolwiek sposób. Ustawodawca jak wyżej pisałam przyjmuje, iż przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze. Indywidualny charakter odnosi się do osoby twórcy i stanowi pomost łączący pewien byt niematerialny z określoną osobą w sposób uzasadniający węzeł autorstwa. Utwór zatem musi się wyróżniać się od innych takich samych przejawów działalności twórczej w sposób świadczący o jego niepowtarzalności, oryginalności, nowości itp.

Na uwagę zasługują słowa K. Szczepanowskiej-Kozłowskiej, która twierdzi, iż «(...)stwierdzenie cech twórczych w danym wytworze, nie może automatycznie prowadzić do wniosku, że ma on indywidualny charakter. Chociaż pomiędzy pojęciem twórczości i indywidualnego charakteru istnieje powiązanie i pewna zależność, ustalenie, że dany wytwór jest przejawem twórczości nie oznacza jednocześnie spełnienia przesłanki indywidualnego charakteru. Cecha twórczości jest spełniona wówczas, gdy istnieje subiektywnie nowy wytwór intelektu. Indywidualny charakter utworu oznacza, że utwór w sposób obiektywny odróżnia się od innych przedmiotów intelektualnych – dla oceny tej przesłanki nie ma znaczenia subiektywne przekonanie autora, że mamy do czynienia z nowym wytworem intelektu. Indywidualny charakter musi być rozpoznawalny dla osób, które z utworem mają do czynienia. Podzielić należy pogląd, że indywidualny charakter może nadać utworowi twórca, który sięgając po środki artystycznego wyrazu, świadomie wywołał u odbiorców pewien nowy, określony efekt; jego działania nie mogą być wobec tego mechanicznym wyborem istniejących możliwości. Można więc stwierdzić, że o danej działalności możemy powiedzieć, że jest twórcza, gdy wytwór tej działalności jest nowy co najmniej subiektywnie (nowy dla twórcy). Twórczość z kolei ma indywidualny charakter, gdy rezultat tej twórczości jest nowy obiektywnie (dla odbiorców wyróżnia się spośród istniejącego zasobu utworów). Ze względu na to, że ochrona prawnoautorska obejmuje sposób wyrażania, indywidualny charakter dzieła powinien zaznaczyć się przede wszystkim w formie utworu. Spełnienia przesłanki indywidualnego charakteru można doszukiwać się w różnych elementach utworu w tym „w doborze, układzie lub uporządkowaniu składników utworu, tj. poszczególnych ujęć, czy nawet doborze podkładu muzycznego» [8].

W Polsce występuje pojęcie utworu zależnego za który uznaje się: opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbkę, adaptację. Jest on przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego. Natomiast rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego tzw. prawo zależne, chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. W przypadku baz danych spełniających cechy utworu zezwolenie twórcy jest konieczne także na sporządzenie opracowania. Dopuszcza się cofnięcie zezwolenia przez twórcę utworu pierwotnego, jeżeli w ciągu pięciu lat od jego udzielenia opracowanie nie zostało rozpowszechnione. Z kolei wypłacone twórcy wynagrodzenie nie podlega wówczas zwrotowi. Na szczególną uwagę zasługuje obowiązek wymienienia na egzemplarzach opracowania twórcy i tytuł utworu pierwotnego.

Zgodnie z ustawą prawo autorskie zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów [9].

Omawiana ustawa wymienia co nie stanowi przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

Według omawianej ustawy prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej. Ustawa zawiera domniemanie prawne, iż twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniło na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu. Z kolei dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku - właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Natomiast w przypadku współautorstwa prawo autorskie przysługuje wspólnie. Ustawodawca ponownie przyjął domniemanie prawne z którego wynika, że w przypadku współautorstwa wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może z kolei żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy

twórczej, a każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

Natomiast do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

Omawiana ustawa dopuszcza by każdy ze współtwórców dochodził roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Polska ustawa zawiera uregulowania odnoszące się do tzw. utworów połączonych. Artykuł 10 omawianej ustawy stanowi, iż «Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej». Kolejnym rodzajem utworów uregulowanym w omawianej ustawie jest tzw. utwór zbiorowy. Artykuł 11 omawianej ustawy stanowi „Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują producentowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie - ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu [10].

Ustawa zawiera także uregulowania dotyczące tzw. utworu pracowniczego [11]. Artykuł 12 stanowi, iż: «Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron». Pracodawca posiada 2 lata na rozpowszechnienie utworu do tego przeznaczonego, jeżeli tego nie uczyni to, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnienie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Należy pamiętać jednak, iż strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu. Z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono, chyba, że umowa o pracę nie stanowi inaczej. W przypadku z kolei tzw. utworu naukowego zgodnie z art. 14 omawianej ustawy jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, oraz udostępniać ten utwór osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

Kolejne domniemanie odnosi się do producenta i wydawcy. Bowiemy domniemywa się, że producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwę uwidoczono w tym charakterze na przedmiotach, na których utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Omawiana ustawa zawiera także przepisy regulujące zagadnienie prawa do publikacji pracy dyplomowej. Z jej przepisów wynika, iż to uczelni przysługuje pierwszeństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta. Jeżeli uczelnia nie opublikowała pracy dyplomowej w ciągu 6 miesięcy od jej obrony, student, który ją przygotował, może ją opublikować, chyba że praca dyplomowa jest częścią utworu zbiorowego.

Źródła i literatura

1. Wściubiak Ł. Prawne narzędzia ochrony własności intelektualnej [w] D. Markiewicz (red.), komercjalizacja wyników badań naukowych, Kraków, 2010, s. 9- 19; Michniewicz G. Ochrona własności intelektualnej, Warszawa, 2012.
2. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 4 lutego 1994 r. Tekst jednolity: Dz.U. z 2017r., poz. 880 z późn. zm.
3. Czub K. Zakres przedmiotowy komercjalizacji własności intelektualnej w publicznych szkołach wyższych «Państwo i Prawo», 2016, nr 10, s. 62-80
4. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2017 r., sygn. akt II CSK 400/16; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 grudnia 2015 r., sygn. akt II FSK 2789/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w

Warszawie z dnia 23 października 2015r., sygn. akt I ACa 121/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 października 2015r., sygn. akt VI ACa 1200/14; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 26 lutego 2015r. sygn. akt III AUa 1411/14; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 lipca 2013r., sygn. akt I ACa 316/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 22 marca 2013r., sygn. akt I ACa 681/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 lutego 2013r., sygn. akt I ACa 681/12; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005r., sygn. akt IV CK 763/04; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2011r., sygn. akt II CSK 527/10.

5. Barta J., Markiewicz R. Telewizja interaktywna a prawo autorskie, Warszawa 2007; Brzozowska M. Prawo autorskie w reklamie i marketingu, Warszawa 2009.

6. Tylec G. Ochrona tytułu utworu w prawie polskim, Warszawa 2006.

7. Barta J., Markiewicz R., Matlak A., Niewęglowski A., Poźniak-Niedzielska M., Komentarz <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damjvg44tmnbomfrxiltg4ytcmjsgm4daltqmfyc4mzuhe2tgnrqgq/>

8. Szczepanowska-Kozłowska K. Głosa do wyr. SN z 27.2.2009 r., V CSK 337/08, OSP 2010, Nr 3, poz. 33. Zob. tak wyr. SA w Warszawie z 26.11.2014 r., VI ACa 212/14, Legalis. Jest dyskusyjne, czy można uznać za utwór kombinację zapachową, przybierającą kształt perfum. Wszystko zależy od tego, czy można uznać zapach za sposób ustalenia utworu. Pozytywna odpowiedź na to pytanie mogłaby otwierać drogę do uznania perfum za utwór. Szerzej Jankowska M. Perfumy – czy nowy utwór w świetle najnowszego orzecznictwa w zakresie prawa autorskiego, MoP 2007, Nr 23, s. 1328 i n.

9. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 lutego 2015 r., sygn. akt VI ACa 531/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2001r., sygn. akt II CKN 907/99.

10. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 6 marca 2003r., sygn. akt I ACa 780/02.

11. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 4 września 2012r., sygn. akt III APa 7/12.

Ясюк Е. Об'єкт і предмет авторського права в Польщі: загальні питання. Предметом цього дослідження є питання, пов'язані з об'єктом та предметом авторського права в Польщі. Проаналізовано відповідні положення Закону про авторське право і суміжні права від 4 лютого 1994 року. Цей акт встановлює, що об'єктом авторського права є будь-який прояв творчої активності індивідуального характеру, визначеного в будь-якій формі, незалежно від цінності, мети та способу вираження. У Законі визначено об'єкти, що не захищаються авторським правом: 1) нормативні акти чи їх офіційні проекти; 2) офіційні документи, матеріали, знаки та символи; 3) опубліковані описи патентів або охоронних документів; 4) прес-релізи. Відповідно до закону, авторське право належить творцеві, якщо законом не передбачено інше. Закон містить правову презумпцію, згідно з якою творець це особа, ім'я якої в цій якості була показана на примірниках твору або авторство якого було іншим чином оприлюднене у зв'язку з поширенням роботи. Передбачено судовий спосіб вирішення спорів щодо розпорядження авторським правом між співавторами об'єкту інтелектуальної власності. Цей акт також містить положення про об'єкти інтелектуальної власності, створені найманими працівниками згідно із контрактом, згідно із якими якщо закон або трудовий договір не передбачають іншого, роботодавець, чий працівник створив роботу в результаті виконання зобов'язань за трудовими відносинами, на момент прийняття роботи набуває майнових прав у межах, що впливають з мети трудового договору та узгоджених намірів сторін.

Ключові слова: авторське право, предмет, об'єкт.

Jasiuk E. Object and Subject of Copyright Law in Poland: General Issues. The subject of this study is to present the issues that relate to the object and subject of copyright in Poland. The relevant provisions of the Copyright and Related Rights Act of 4 February 1994 were subject to analysis. The Copyright Rights Act substantiates that the object of copyright is any manifestation of the creative activity of an individual character in any form, regardless of the value, purpose and mode of expression. The Law defines objects that are not protected by copyright: 1) normative acts or their official projects; 2) official documents, materials, signs and symbols; 3) published descriptions of patents or security documents; 4) press-releases. In accordance with the law, copyright belongs to the creator, unless otherwise provided by law. The law contains a legitimate presumption according to which the creator is a person whose name on the work copies was made public or whose authorship was otherwise disclosed in connection with the distribution of the work covered by copyright. The Act envisages a judicial way of resolving disputes concerning the disposal of copyright among co-authors of the intellectual property object. This Act also contains provisions on intellectual property objects created by the employees in accordance with the contract, according to which unless otherwise provided by law or employment contract, the employer, whose

employee created the work fulfilling obligations of the employment contract acquires property rights at the time of work/product acceptance within the limits arising from the purpose of the employment contract and when the intentions of the parties are agreed.

Key words: copyright, subject, object.

УДК 342.7:349.2

I. Kurkiewicz

Mobbing we współczesnym zarządzaniu organizacją. Aspekty prawne i sposoby przeciwdziałania

W XX wieku badacze zajmujący się stosunkami międzyludzkimi oraz procesami zarządzania ludźmi w organizacji wyodrębnili szczególne rodzaje zachowań w miejscu pracy, które nazwano mobbingiem. W Polsce swoje odzwierciedlenie znalazł w przepisach Kodeksu Pracy w 2004r, w myśl którego osobą odpowiedzialną na stan psychiczny pracownika jest pracodawca.

Słowa kluczowe: zarządzanie, mobbing, działania antymobbingowe, zasoby ludzkie.

Wstęp. Zjawisko mobbingu istnieje z pewnością od dawna, jednak dopiero w XX wieku badacze zajmujący się stosunkami międzyludzkimi oraz procesami zarządzania ludźmi w organizacji wyodrębnili szczególne rodzaje zachowań w miejscu pracy, które nazwano mobbingiem. W świetle norm kultury organizacyjnej określane jest jako patologia negatywnie wpływająca na jednostkę oraz całość organizacji. Narzędzia do walki z mobbingiem są w rękach osób zarządzających organizacją jak i w pracownikach. Zjawisko to powstaje z inicjatywy człowieka na rzecz wyrządzenia krzywdy drugiemu człowiekowi. Niezależnie od osobowości człowieka każdy sygnał i działanie mobbingu osłabia stan psychiczny jednostki w początkowym etapie doprowadzając go do stresu a kończąc na ciężkim uszczerbku na zdrowiu.

Z biegiem czasu skala zjawiska mobbingu nasila się i dotyka zasięgiem coraz większy odsetek osób zatrudnionych w różnych obszarach. Wraz z dynamiczną zmianą otoczenia organizacji zmienia się również struktura rynku pracy, na którym od pracowników przede wszystkim wymaga się wszechstronności i dyspozycyjności. Jednocześnie każda organizacja dąży do zachowania konkurencyjności, a niekiedy tylko pragnienie przetrwania sprawiają, że w gospodarce o cechach globalnych, pracownicy wykonują zadania pod niezwykle silną presją [13].

Dlatego też mobbing stał się nie tylko przedmiotem badań naukowych, ale również istotnym tematem dyskusji oraz artykułów o charakterze publicystycznym.

W Polsce swoje odzwierciedlenie znalazł w przepisach Kodeksu Pracy dopiero w 2004 roku. Osobą odpowiedzialną na stan psychiczny pracownika w myśl kodeksu pracy jest pracodawca czy osoba kierująca, która w świetle pracowników winna posiadać autorytet. Funkcje jakie posiada przedsiębiorstwo podlega pod wewnętrzną politykę zarządzania zasobami ludzkimi. Niemniej znaczącym aspektem w funkcjonowaniu polityki ma organizacja oraz jej kultura, która tworzą pracownicy. Kultura obejmuje wszystkie zachowania, normy, wartości i zachowania którą tworzy grupa społeczna czyli pracownicy organizacji.

Praca ma na celu przybliżenie tematyki związanej ze środowiskiem sprzyjającym występowaniu mobbingu, jego rodzajów i faz występowania, skutków jakie może powodować jak również wskazanie działań antymobbingowych, które powinny być podejmowane przez współczesne organizacje.

Mobbing jako patologia społeczna występująca w środowisku pracy. Wiedza o zachowaniach ludzi w środowisku pracy jest nauką badającą postawy i działania ludzi będących członkami organizacji. Usystematyzowana wiedza w tej dziedzinie nauki pozwala na wychwycenie i analizę zjawisk, w tym niepożądanego zjawiska jakim jest mobbing [11, s. 263]. Patologia organizacyjna to względnie trwała niesprawność organizacji, która powoduje marnotrawstwo przekraczające granice społecznej tolerancji. Może być taką dysfunkcją w organizacji, która .nie pozwala na osiągnięcie realistycznych, wyznaczonych w danej organizacji i zgodnych z dobrem społecznym celów, w zakładanym czasie i przy określonych środkach. Społeczna, gospodarka wolnorynkowa, wolne zasady konkurencyjności, transformacja społeczna,